

V. KRONIKA — CHRONIQUE

60-LECIE URODZIN I 40-LECIE PRACY NAUKOWEJ WITOLDA HENSLA

W 1977 r. redaktor *Slaviae Antiquae*, prof. dr hab. Witold Hensel obchodził podwójny jubileusz. Z tej okazji w dniu 29 III 1977 odbyła się miła uroczystość zorganizowana przez Komitet Słowianoznawstwa Polskiej Akademii Nauk, na której przedstawiono naukowy i organizacyjny dorobek Jubilata w badaniu dziejów i kultury dawnych Słowian. Na uroczystość tę przybyli obok przedstawicieli władz Akademii i dużego grona polskich badaczy sławistów, w tym licznych przyjaciół i uczniów Jubilata, także przedstawiciele zagranicznych Akademii Nauk (prof., prof. B. Chropovský, J. Herrmann, J. Poulík, dr P. Donat) z gratulacjami i życzeniami oraz symbolicznymi upominkami.

Fot. S. Biniewski

Jubilat przyjmuje gratulacje od prof. dra J. Poulíka

Uroczystości jubileuszowe odbyły się również w Instytucie Historii Kultury Materialnej PAN na posiedzeniu Rady Naukowej oraz w Muzeum Archeologicznym w Poznaniu, gdzie wręczono Jubilatowi zadedykowany Mu 26 tom *Fontes Archaeologici Posnanienses* oraz przyznano przez władze miasta honorowe obywatelstwo za zasługi dla rozwoju nauki poznańskiej.

Z.K.

MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM „SŁOWIANIE I NOMADZI W VI - XI W.” — 7 - 10 X 1977

W dniach od 7 do 10 października 1977 r. w przepięknej jesiennej scenerii masywu górskiego Rila, w Rylskim Monastyrze, który chlubi się początkami sięgającymi czasów pierwszego państwa bułgarskiego, odbyło się sympozjum Międzynarodowej Unii Archeologii Słowiańskiej na temat „Słowianie i nomadzi w VI - XI w.”. Na to spotkanie przybyli badacze zajmujący się tą tematyką z Czechosłowacji, NRD, Polski, Rumunii, Węgier i ZSRR, licznie reprezentowani byli też przedstawiciele nauki bułgarskiej. Przedstawiono i przedyskutowano kilkanaście referatów. Gospodarze sympozjum zaprezentowali dwa obszernie referaty: D. Angelow, *Słowianie i nomadzi na terytorium Bułgarii według danych historycznych* oraz Ż. Wyżarowa, *Słowianie i nomadzi na terytorium Bułgarii w VI - XI w. na podstawie danych archeologicznych*. W referatach dokonano podsumowania dotychczasowych badań na ten temat i przedstawiono nowe materiały i ważne ustalenia chronologiczne. Uzupełnieniem i częściowo polemiką stały się niektóre referaty zagranicznych uczestników sympozjum: M. Comșy (*Pochodzenie ceramiki czernionej z ornamentem wygladzonym*), w którym autorka poruszyła m. in. chronologię znanego cmentarzyska w Nowym Pazarze, M. Wendela na temat kotłów pieczyńskich z Kriwiny oraz D. Henninga, na temat wpływów ludów koczowniczych widocznych w niektórych znanych z Bułgarii typach narzędzi rolniczych (teza ta wzbudziła w dyskusji znaczne zastrzeżenia). W innych referatach przedstawiono problematykę stosunku rozmaitych ludów koczowniczych do społeczności rolniczych, a zwłaszcza do Słowian na różnych terytoriach (M. Rusu, D. Bialeková, I. Winokur, S. Olteanu, B. Mitrea, B. Dostał) oraz pewne szczegółowe kwestie związane z kulturą koczowników (referat Gy. Lászlo na temat symboliki okuć pasa awarskiego).

Dodatkową atrakcją tego interesującego spotkania była zorganizowana na zakończenie wycieczka do zabytkowego miasta Melnik oraz zwiedzenie badanej w ostatnich latach twierdzy Pernik, a także możliwość zapoznania się z nową, wzbogaconą o najnowsze odkrycia wystawą w Muzeum Archeologicznym w Sofii.

Z.K.

MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM POŚWIĘCONE CERAMICE SŁOWIAŃSKIEJ Z V - VIII W. MOSKWA 22 - 24 XI 1977

W dniach podanych w tytule odbyło się w Moskwie międzynarodowe sympozjum zorganizowane przez powołaną na III Międzynarodowym Kongresie Archeologii Słowiańskiej w Bratysławie w 1975 r. Komisję do badania ceramiki, przewodniczącym której został dr n. h. W. W. Kropotkin. Sympozjum, na którym zamierzano przedyskutować najnowsze osiągnięcia badań nad ceramiką słowiańską z V - VIII w., zgromadziło w Moskwie licznych badaczy zajmujących się tą tematyką z różnych ośrodków ZSRR oraz z innych krajów słowiańskich lub dawniej słowiańskich (Bułgarii, Czechosłowacji, NRD, Polski). Wysłuchano i przedyskutowano kilkanaście referatów, z których część dotyczyła spraw ogólniejszych, np. kwestii znaczenia ceramiki dla badań nad obszarem zamieszkiwanym przez Słowian (K. Godłowski) oraz problemu lokalnego zróżnicowania ceramiki słowiańskiej u progu wczesnego średniowiecza (P. Donat, Z. Klanica, Z. Kurnatowska, J. Zeman). Szczególnie ostro dyskutowano nad metodami klasyfikacji ceramiki z początków wczesnego średniowiecza, zwłaszcza nad ostatnią próbą takiej klasyfikacji zaprezentowaną w pracy I. P. Rusanowej¹ (referaty I. Pleinerovej, H. Zoll-Adamikowej oraz liczne wystąpienia w dyskusji). Omawiano też kwestie prototypów ceramiki słowiańskiej w kulturach poprzedniego okresu (N. M. Krawczenko, E. W. Maksimow, P. E. Terpiłowski, I. S. Winokur), prezentując przy tej okazji materiały tzw. typu kijowskiego. Przedstawiono też w niektórych wystąpieniach rezultaty najnowszych badań terenowych na rozmaitych obszarach Słowiańszczyzny (I. P. Chawluk, W. G. Kotigoroszko, Ż. Wyżarowa), należy wspomnieć zwłaszcza o wzbudzającej szczególne zainteresowanie prezentacji materiałów słowiańskich datowanych na II połowę V w. (B. A. Timoszczuk). J. Okulicz przedstawił też nowe materiały na temat związków słowiańsko-zachodniobałtyjskich widocznych w materiale ceramicznym VI - VII w.

Uczestnicy sympozjum mieli możliwość zapoznania się z niektórymi omawianymi materiałami na specjalnej wystawie. Zorganizowano też piękną wycieczkę do Zagorska — niezmiernie interesującego kompleksu klasztornego bogatego w momenty architektoniczne, jak i bogate zbiory muzealne. Sympozjum miało prawdziwie roboczy charakter, kameralne spotkania ułatwiały bezpośrednią dyskusję, nieraz ostrą i o zacięciu polemicznym. Konfrontacja ostatnich wyników badań terenowych oraz opracowań ceramiki słowiańskiej z początków wczesnego średniowiecza pozwoliła uczestnikom sympozjum wyrobić sobie jasny obraz aktualnego stanu badań nad tym ważnym odcinkiem kultury słowiańskiej. Uwidoczniły się również potrzeby i kierunki dalszych badań. Za stworzenie takiej właśnie roboczej atmosfery, jak również za serdeczne przyjęcie należą się organizatorom spotkania, a zwłaszcza drowi n.h. W. W. Kropotkinowi oraz drowi n.h. I. P. Rusanowej ze strony uczestników wyrazy uznania i wdzięczności.

Z. K.

¹ J. P. Rusanowa, *Slavjanskie drevnosti VI-VII vv.*, Moskwa 1976.

POLSKO-RADZIECKIE SYMPOZJUM O PRZEMIANACH
LUDNOŚCIOWYCH I KULTUROWYCH W I TYSIĄCLECIU
P.N.E. NA ZIEMIACH MIĘDZY ODRĄ A DNIEPREM

W dniach od 6 do 9 grudnia 1977 odbyło się w Warszawie I polsko-radzieckie sympozjum zorganizowane przez Sekcję Paleodemografii działającą przy Komitecie Nauk Demograficznych PAN, której to Sekcji przewodniczy prof. dr W. Hensel. W sympozjum wzięło udział 5 badaczy radzieckich z Instytutu Archeologii AN ZSRR w Moskwie oraz około 50 badaczy, głównie archeologów i antropologów z różnych ośrodków w Polsce. Wygłoszono 29 referatów, nad którymi toczyła się ożywiona dyskusja. Głównym zadaniem sympozjum było podsumowanie wiedzy o stanach i ruchach ludności ziem polskich i sąsiednich między epoką brązu a okresem wpływów rzymskich oraz próba obserwacji przebiegu procesów gospodarczych, społecznych i ludnościowych w okresie wielkiego przełomu kulturowego. Zadanie to w dużej mierze zostało zrealizowane. Udało się bowiem uzyskać ogólny obraz ówczesnych przemian ludnościowych ziem polskich, względnej dynamiki tych przemian. Obrady sympozjum stały się więc dobrym punktem wyjścia dla wytyczenia kierunków dalszych, gruntowniejszych badań tego niezmiernie dla paleodemografii ważnego odcinka dziejów. Dyskutowano także zagadnienia metodyczne, dążąc do bliższego określenia wspólnych przedmiotowych i metodycznych kryteriów niezbędnych dla racjonalnego rozwoju dalszych badań paleodemograficznych prowadzonych przez przedstawicieli różnych dyscyplin.

S. K.

VIII MIĘDZYNARODOWY KONGRES SŁAWISTÓW
ZAGRZEB — LUBLJANA 3 IX - 9 IX 1978 r.

W dniach wyżej podanych odbył się kolejny Międzynarodowy Kongres Sławistów, który zgromadził około 1000 przedstawicieli różnych gałęzi sławistyki, głównie filologów i historyków literatur słowiańskich. W sekcji poświęconej ogólnosłowiańskiej historyczno-filologicznej problematyce, której pierwszemu posiedzeniu przewodniczył podpisany, wygłoszono kilka referatów poświęconych zagadnieniu etnogenezy Słowian oraz niektórych narodów słowiańskich. M.in. prof. F. Sławski, członek PAN, mówił n.t. *Praojczyzna Słowian w świetle etymologii* opierając się na wydawanym pod jego redakcją *Prasłowiańskim słowniku etymologicznym*, a także na słownikach J. Pokornego (*Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*) i R. Trautmanna (*Baltisch-Slawisches Wörterbuch*). Wskazał on m.in. na związki w grupie północno-europejskiej między językami germańskimi i bałtosłowiańskimi oraz między germańskimi i słowiańskimi, na północno-zachodnią warstwę prasłowiańskiego

zasobu językowego (bałto-słowiańska, germańska, celtycką i italską) oraz we wschodniej warstwie prasłowiańskiego na zgodności z aryjskim, strohinduskim oraz irańskim. Prof. Hanna Popowska-Taborska zreferowała swój pogląd n.t. *Roli i granic argumentów lingwistycznych w badaniach nad etnogenezą Słowian*, a podpisany przedstawił swój punkt widzenia n.t. *Kompleksowego badania procesów etnogenetycznych i topogenetycznych w ramach etnogenezyologii*. Sprecyzował on argumenty za potrzebą wydzielenia takiej dyscypliny oraz określił jej przedmiot i metody. Interesujące referaty przedstawiono na temat etnogenezy Bułgarów (prof. D. Angelov, członek korespondent PAN) i zasiedlenia przez Słowian wschodnio-balkańskich ziem na podstawie danych topomastycznych (prof. S. Duridanov z Bułgarii), który zwrócił przy tym uwagę na przetrwanie niektórych rzymskich i bizantyjskich nazw miejscowych (Warna). Natomiast G. N. Mojseva (ZSRR) ciekawie przedstawiła rozwój sławistyki w Rosji w XVIII w.

Niezależnie od tego, w posiedzeniu Komisji do Badania Kultury Słowian w średniowieczu W. Hensel przedstawił komunikat poświęcony nowym odkryciom (m.in. w Wolinie) archeologicznym odnoszącym się do religii Słowian Zachodnich. W dyskusji nad tym referatem wzięli m.in. udział prof. prof. F. Vyneke i F. J. Thomson. Na zebraniu tym postanowiono najbliższe spotkanie w 1980 r. poświęcić problematyce pogaństwa u Słowian. Oba referaty nie mogły być, niestety, zilustrowane przezroczami ze względu na brak aparatury do wyświetlania.

Otwarcie Kongresu odbyło się w nowoczesnej Sali Kongresowej, a zebrania sekcyjne miały miejsce w gmachu Wydziału Filozoficznego w Zagrzebiu. Na posiedzeniu otwierającym Kongres, zagajonym przez jego przewodniczącego prof. B. Krefta członka rzecz. Słowenskiej Akademii Nauk, prof. M. P. Alekseev, członek rzeczywisty AN ZSRR (Leningrad) zaprosił w imieniu ZSRR Kongres na IX Sesję do Kijowa.

W dniu 7 IX odbyła się wycieczka do Ljubljany, gdzie oprócz posiedzenia naukowego z referatem m.in. prawnuka L. N. Tolstoja — N. I. Tolstoja (zresztą prezentującego jakby odbitkę portretu swego pradziadka) poświęconym dawnym wierzeniom pogańskim (m.in. praktykom wywoływania deszczu) u Słowian wschodnich (związany z magią sympatyczną był m.in. płacz, o którym to zwyczaju pisał także Puškin) odbyły się zebrania prezydium i plenarne Międzynarodowego Komitetu Sławistów. Dokooptowano na nim na członków Komitetu Australii i Japonię. Następne spotkanie Komitetu odbędzie się na jesieni 1979 r. w Budapeszcie.

Delegacja polska pod przewodnictwem W. Hensla, który jednocześnie jako wiceprzewodniczący Międzynarodowego Komitetu Sławistów był jednym z 4 wiceprzewodniczących Kongresu, składała się z 66 uczestników. Każdy z nich wygłosił referat lub komunikat, a wielu przewodni czyło zebraniom sekcyjnym lub posiedzeniom Komisji.

